

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/154/2018
Identifikačné číslo spisu:	8112209142
Dátum vydania rozhodnutia:	10.12.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Katarína Slováčková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:8112209142.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ľubora Šeba a sudkýň JUDr. Eleny Siebenstichovej a JUDr. Kataríny Slováčkovej v spore žalobcov 1/ O. Z., bytom S. Š.V. XXX, a 2/ F. Z., bytom S. Š. XXX, oboch zastúpených B&B, advokátska kancelária s.r.o., so sídlom v Košiciach, Rázusova 1, IČO: 47 254 106, proti žalovaným 1/ M. Z., bytom A. XXX, zastúpenému JUDr. Ambrózom Motykom, advokátom so sídlom v Stropkove, Nám. SNP 7, a 2/ Komunálna poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom v Bratislave, Štefánikova 17, IČO: 31 595 545, zastúpenej JUDr. Felixom Neupauerom, advokátom so sídlom v Bratislave, Dvořákovo nábrežie 8/A, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 13 C 63/2012, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 11. októbra 2017 sp. zn. 2 Co 110/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalobcovia 1/ a 2/ majú proti žalovanej 2/ nárok na náhradu trov dovolacieho konania v celom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 11. mája 2017 č. k. 13 C 63/2012-303 výrokom I. uložil povinnosť žalovaným 1/ a 2/ zaplatiť žalobkyni 1/ sumu 5.000,- € do troch dní od právoplatnosti rozsudku, pričom plnením jedného žalovaného zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného, výrokom II. v prevyšujúcej časti žalobu žalobkyne 1/ zamietol, III. žalobkyni 1/ priznal voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %, IV. žalovaným 1/ a 2/ uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi 2/ sumu 4.000,- € do troch dní od právoplatnosti rozsudku, pričom plnením jedného žalovaného zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného, V. v prevyšujúcej časti žalobu žalobcu 2/ zamietol, VI. žalobcovi 2/ priznal voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Svoje rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 11, § 13 ods. 1 až 3, § 420 ods. 1, § 427 ods. 1, § 428 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) a § 4 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „ZoPZP“). Vecne dôvodil, že právoplatným rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 32 T 87/2010 bol žalovaný 1/ uznaný vinným z prečinu usmrtenia (§

149 ods. 1 Trestného zákona), keďže pri dopravnej nehode, ktorú zaviniť, zahynuli mal. F. Z. a mal. M. Z., mal. F. Z. utrpel ťažké zranenia. Žalovaný 1/ viedol motorové vozidlo po komunikácii v meste Sabinov, kde v dôsledku neprispôsobenia rýchlosti jazdy svojim schopnostiam a vlastnostiam vozidla, taktiež stavu a povahe vozovky, poveternostným podmienkam a okolnostiam, ktoré mohol predvídať, dostal šmyk a s vozidlom prešiel do protismeru, kde došlo k zrážke s protiídúcim vozidlom, po náraze jeho vozidlo odhodilo, pričom prešiel cez chodník a narazil do oplotenia rodinného domu. Súd prvej inštancie dôvodil, že na náhradu nemajetkovej ujmy zaviazal oboch žalovaných, keďže žalovaný 1/ bol pôvodcom zásahu do práva na ochranu osobnosti žalobcov, keď ako vodič motorového vozidla spôsobil dopravnú nehodu a za toto konanie bol právoplatne uznaný vinným v trestnom konaní, a žalovaný 2/ ako subjekt povinný vyplatiť poistné plnenie v zmysle zákona č. 381/2001 Z. z., u ktorej bolo vozidlo, ktorým bol spôsobený neoprávnený zásah, poistené. Priznanú náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 5.000,- € pre žalobkyňu 1/ a 4.000,- € pre žalobcu 2/ považoval za primeranú, spôsobilú aspoň čiastočne zmierniť následky neoprávneného zásahu do práv na ochranu osobnosti žalobcov, s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy a okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, prihliadol na postoj pôvodcu zásahu, ktorý je otcom zomrelých osôb.

2. Na odvolanie žalovanej 2/ Krajský súd v Prešove (ďalej aj “odvolací súd”) rozsudkom z 11. októbra 2017 sp. zn. 2 Co 110/2017 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti vo veci samej, ktorým uložil povinnosť žalovaným 1/ a 2/ zaplatiť žalobkyňu 1/ sumu 5.000,- € a žalobcovi 2/ sumu 4.000,- € a i v časti náhrady trov konania potvrdil a obom žalobcom priznal vo vzťahu k žalovanej 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie správne právne posúdil vecnú pasívnu legitimáciu žalovanej 2/ vyplývajúcu z aplikácie ustanovenia § 4 ods. 2 ZoPZP. Dôvodil, že z poistenia zodpovednosti má poistený právo, aby poisťovateľ za neho poskytol poškodenému poistné plnenie v rozsahu podľa § 4 ods. 2 ZoPZP, vychádzal z toho, že povinnosť krytia poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám motorovými vozidlami je zabezpečená a definovaná právnou úpravou Európskej únie (rozsudok ESD C-22/12 C., bod 39), a preto i v preskúmvanej veci bolo nutné riešiť spornú právnu otázku v súlade s komunitárnym právom. Tzv. motorové smernice upravujú porovnateľné zaobchádzanie s poškodenými účastníkmi nehôd spôsobených motorovými vozidlami, bez ohľadu na miesto nehody na únijskom území a ukladajú členským štátom povinnosť zabezpečiť, aby zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel bola krytá poistením. Ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré upravujú náhradu škody pri nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, nemôžu pritom odňať dotknutým smerniciam potrebný účinok, a majú tiež zaručiť, aby náhrada škody podľa ich vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody, bola krytá povinným poistením. Podľa názoru odvolacieho súdu pod pojem ujma na zdraví bolo potrebné zahrnúť akúkoľvek ujmu, ktorá bola spôsobená zásahom do osobnej integrity, čo zahŕňa tak fyzickú, ako aj psychickú traumy (rozsudok ESD C-22/12, bod 47). Odvolací súd vychádzal z účelu smernice s cieľom posilnenia ochrany obetí (rozsudok ESD C-22/2012 C., bod 48, 49). Ak zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho práva vyplýva z § 11 a § 13 OZ, vznikla na základe dopravnej nehody a má občianskoprávnú povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú smernice (rozsudok ESD C-22/12 C., bod 57, 58). S poukazom na uvedené vzhľadom na skutočnosť, že vnútroštátne právo umožňuje rodinným príslušníkom obeti dopravnej nehody požadovať náhradu utrpenej nemajetkovej ujmy, náhrada tejto ujmy musí byť krytá povinným poistením motorových vozidiel. Odvolací súd pojem škoda vyložil eurokonformne, teda extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj náhradu nemajetkovej ujmy. Súčasťou náhrady škody (ujmy) spôsobenej na zdraví sú nielen ujmy majetkovej povahy (náhrada nákladov spojených s liečením, náhrada pohrebných nákladov), ale aj nemajetkové ujmy, akými sú napr. bolesti a sťaženie spoločenského uplatnenia (§ 444 OZ), ktoré sa odškodňujú v peniazoch. Odvolací súd ďalej poukázal na judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, rozhodnutie C-106/89 Marleasing SA v. La Commercial International d Alimentation SA., C-152/84 vo veci Marshall alebo C-397/01 vo veci Pfeiffer, podľa ktorej je tu povinnosť vykladať vo svetle komunitárnych noriem nielen ustanovenia národného práva implementujúceho komunitárny predpis (smernicu), ale tiež národné právo ako celok, pričom vnútroštátny súd je povolaný k výkladu národného práva v čo najväčšom možnom rozsahu vo svetle textu a účelu smerníc (tzv. nepriamy účinok smerníc).

O trovách konania rozhodol podľa § 396 a § 255 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“).

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 2/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP a to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Dôvodila, že súdy oboch inštancií dospeli k záveru, že nemajetková ujma pozostalých po obetiach dopravných nehôd spadá pod rozsah krytia podľa povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení (ZoPZP). Ďalej dovolateľka uviedla, že z rozsudku odvolacieho súdu je zrejmé, že odvolací súd sa pokúša údajným eurokonformným a extenzívnym výkladom pojmu škoda dosiahnuť cieľ, a to priznať smerniciam EÚ priamy účinok vo vzťahu k žalovanej 2/. Je však toho názoru, že v zmysle súčasne platného a účinného vnútroštátneho práva uplatniteľného vo veci samej nie je pasívne legitimovaným na uplatňovanie nárokov z titulu zásahu do osobnostných práv žalobcov, nakoľko ZoPZP sa nevzťahuje na náhradu nemajetkovej ujmy a povinnosť zahrnúť tento inštitút do poistných zmlúv žalovanej 2/ žiadnym spôsobom neukladá. Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „ESD“) podáva výklad práva Únie, teda v predmetnej veci podal výklad smerníc zaoberajúcich sa poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami, za žiadnych okolností však nepodal a ani nemohol podať výklad vnútroštátnych predpisov. Dovolateľka poukázala na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR vo veciach sp. zn. 3 Cdo 18/2013, 3 Cdo 176/2012 (zverejnené pod R 127/2014 sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a 3 Cdo 301/2012), najmä však na rozhodnutie sp. zn. 8 Cdo 219/2016, v ktorom čo do otázky pasívnej legitimácie žalovanej 2/ dovolací súd dôvodil, že „Dovolací súd nevzhliadol dôvod na odlišný výklad § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z. z. ani po rozhodnutí ESD rozsudkom C-22/12 vo veci G. C. proti F. A. a N. C., kde v rozsudku nevyložil, či v rámci posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy poistného krytia povinného zmluvného poistenia je zahrnutá aj náhrada nemajetkovej ujmy spôsobená blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode alebo nie. Preto ani nijakým spôsobom nespochybnil závery doterajšej judikatúry aplikujúcej vnútroštátne právo, v zmysle ktorej takáto náhrada nemajetkovej ujmy nespadá do povinného zmluvného poistenia. ESD iba uviedol, ako by mala úprava tejto otázky vo vnútroštátnom práve v súlade s komunitárnou úpravou vyzeráť. Z § 4 ods. 2 písm. a zákona č. 381/2001 Z. z. vyplýva, že toto poistenie nepokrýva uvedený druh nemajetkovej ujmy, ale kryje iba „škodu na zdraví“, pričom škodu na zdraví a nároky spôsobené zásahom do osobnostných práv Občiansky zákonník striktné od seba odlišuje (viď § 13 ods. 2 a § 16 OZ na jednej strane a § 444 a nasl. OZ na druhej strane), pričom v uvedenom rozsudku nebolo konštatované, že by toto ustanovenie bolo v rozpore s niektorou zo smerníc upravujúcich poistenie zodpovednosti motorových vozidiel“. Poukázala i na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) I. ÚS 137/07 z 23. augusta 2007, v ktorom ústavný súd dôvodí, že „zákon o zodpovednosti štátu bližšie nedefinuje pojem škody a ani neupravuje rozsah jej náhrady a preto je potrebné aplikovať príslušné ustanovenia všeobecnej úpravy a škodu chápať vo všeobecnosti ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná v peniazoch a je napravitelná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým peňažného. Namietala, že existuje rozdielna rozhodovacia činnosť odvolacieho súdu čo do otázky výkladov pojmu škody a nemajetkovej ujmy, resp. pasívnej legitimácie poisťovateľov na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa ZoPZP, a to rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 4 Cdo 168/2019, 4 Cdo 139/2011, 3 Cdo 176/2012, 3 Cdo 301/2012, 8 Cdo 219/2016 oproti rozhodnutiu 6 MCdo 1/2016. Uviedla, že i v prípade, že by sme teoreticky pripustili, že pod pojem škody na zdraví podľa zákona o PZP bolo možné subsumovať aj nemajetkovú ujmu pozostalých, bolo by nevyhnutné dôsledne sa zaoberať všetkými atribútmi vzniku zodpovednosti za škodu, t. j. protiprávnosťou konania, vznikom škody a príčinnou súvislosťou medzi nimi, a to vo vzťahu k žalovanému 2/ a zákonu o PZP. Z uvedených dôvodov žiadala, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobu voči žalovanej 2/ zamietne. Záverom navrhla odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia.

4. Žalobcovia 1/ a 2/ navrhli dovolanie žalovanej 2/ ako nedôvodné zamietnuť, majú za to, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je vecne správny, interpretujúci pojem škoda uvedený v ZoPZP eurokonformne, teda s vyvodzovaním z takého výkladu i záveru o vecnej pasívnej legitimácii povinnej zmluvnej poisťovne vinníka dopravnej nehody.

5. Žalovaný 1/ k dovolaniu žalovanej 2/ uviedol, že ho považuje za nedôvodné, pretože vyvíjajúca sa judikatúra sa celkom jednoznačne priklonila k názoru o existencii pasívnej legítimácie žalovanej 2/, ktorá zodpovedá za zásah do osobnostných práv žalobcov ako nositeľka poistného krytia zo zodpovednosti za prevádzku motorových vozidiel v rámci priamej žalovateľnosti poisťovateľa. Poukázal na protichodnosť názorov všeobecných súdov na predmetnú právnu problematiku, pričom dôkazom správnosti riešenia problému zvoleného v prejednávanej veci je celý rad rozhodnutí viacerých odvolacích súdov, rozhodnutie najvyššieho súdu sp.zn. 6 MCdo 1/2016 ako i rozhodnutia ústavného súdu (I. ÚS 206/2015, I. ÚS 474/2016, II. ÚS 847/2016, III. ÚS 646/2015, III. ÚS 666/2016) a ESD (C-22/12).

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je neopodstatnené, a preto je potrebné ho zamietnuť (§448 CSP).

7. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 209/2015, 3 Cdo 308/2016, 5 Cdo 255/2014).

8. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Žalovaná 2/ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

13. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnú (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnú (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v ustanoveniach § 421 ods. 1 písm. a/ až c/ CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj napríklad 1 Cdo 126/2017, 1 Cdo 206/2017, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 235/2016, 3 Cdo 132/2017, 4 Cdo 14/2017, 4 Cdo 207/2017, 7 Cdo 20/2017, 8 Cdo 78/2017, 8 Cdo 221/2017).

14. Dovolateľ v danom prípade za otázku relevantnú z hľadiska ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP označil otázku pasívnej vecnej legitímácie poisťovateľov na náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých po obetiach dopravných nehôd podľa ZoPZP. Podľa názoru dovolacieho súdu žalovaná 2/ takto v dovolaní riadne vymedzila právnu otázku spôsobom, ktorý zodpovedá § 421 ods. 1 písm. c/ CSP; zároveň náležite konkretizovala rozhodnutia dovolacieho súdu, z ktorých vyvodzuje rozdielnosť rozhodovania senátov dovolacieho súdu. V dovolacom konaní bolo preto potrebné pristúpiť k posúdeniu, či dovolateľom označené rozhodnutia predstavujú „rozdielne rozhodovanie“ dovolacieho súdu v zmysle uvedeného ustanovenia.

15. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalovanej 2/ je prípustné, keďže v čase začatia dovolacieho konania bol dôvod usudzovať na dovolaní uvádzaný dôvod jeho prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, keďže v takomto čase bola rozhodovacia prax dovolacieho súdu rozdielna, nakoľko nielen rozhodnutia zo skoršej doby 4 Cdo 168/2019, 4 Cdo 139/2011, 3 Cdo 176/2012, 3 Cdo 301/2012, ale najmä i neskoršie rozhodnutie sp. zn. 8 Cdo 219/2016 z 15. mája 2017 vyslovovali na rozdiel od rozsudku sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 záver o nedostatku pasívnej vecnej legitímácie poisťovateľov, keď rozhodnutie sp. zn. 8 Cdo 219/2016 z 15. mája 2017 v bode 13 svojho odôvodnenia konštatuje, že „podľa dovolacieho súdu v preskúmvanej veci nejde ani o prípad nenáležitého vybočenia z ustálenej súdnej praxe slovenských súdov. Práve naopak, rozhodnutie odvolacieho súdu je plne súladné s dovtedajšou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, ktorý na rozdiel od rozhodnutí niektorých krajských súdov uvádzaných žalobkyňou v dovolaní, v uznesení z 20. apríla 2011 sp. zn. 4 Cdo 168/2009, dospel k záveru, že podľa súčasne platnej právnej úpravy možno nemajetkovú ujmu za zásah do osobnostných práv usmrtením blízkej osoby uplatňovať len mimo rámec inštitútu zodpovednosti za škodu, t. j. podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, a teda povinnosť poisťovne na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa nevzťahuje na právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka. K obdobným záverom dospel pri svojej rozhodovacej činnosti dovolací súd v uznesení z 31. marca 2016 sp. zn. 3 Cdo 301/2012. V tomto rozhodnutí dovolací súd nezistil dôvod na odlišný výklad § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z. z. ani po rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie C-22/12. Mal za to, že ESD v rozsudku nevyložil, či v rámci posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy poistného krytia povinného zmluvného poistenia je zahrnutá aj náhrada nemajetkovej ujmy spôsobená blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode. Preto ani nijakým spôsobom nespochybnil závery doterajšej judikatúry aplikujúcej vnútroštátne právo, v zmysle ktorej takáto náhrada nemajetkovej ujmy nespadá do povinného zmluvného poistenia. SD iba uviedol, ako by mala úprava tejto otázky vo vnútroštátnom práve v súlade s komunitárnou úpravou vyzeráť. Z § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z. z. vyplýva, že toto poistenie nepokrýva uvedený druh nemajetkovej ujmy, ale kryje iba „škodu na zdraví“, pričom škodu na zdraví a nároky spôsobené zásahom do osobnostných práv Občiansky zákonník striktne od seba odlišuje (viď § 13 ods. 2 a § 16 Občianskeho zákonníka na jednej strane a § 444 a nasl. Občianskeho zákonníka na druhej strane), pričom v uvedenom rozsudku ESD nebolo konštatované, že by toto ustanovenie bolo v rozpore s niektorou zo smerníc upravujúcich poistenie zodpovednosti motorových vozidiel. Keďže slovenské právo neupravuje takúto náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej obetiam usmrteným pri dopravných nehodách v rámci úpravy zodpovednosti poisteného za škodu, nie je potrebné, aby tento nárok bol v zmysle rozsudku zahrnutý v poistnom krytí z povinného zmluvného poistenia“.

16. Rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017 (ktorým bola skoršia ustálená rozhodovacia prax prekonaná) vyslovil právny názor totožný s názorom presadzovaným v prejednávanej veci oboma nižšími súdmi. Rozsudok najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 6 MCdo 1/2016 bol na zasadnutí občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu konanom 9. októbra 2018 bol schválený na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky a následne i uverejnený pod č. 61 s nasledovnými právnymi vetami: „Škodou pre účely zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla.“ a „V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.“.

17. Aj pre posúdenie správnosti právneho posúdenia veci, prezentovaného v odôvodnení dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v prejednávanej veci, bola vo vzťahu k otázke akcentovanej dovolaním dôležitou odpoveď na otázku, či v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, predstavovaných právom na súkromný a rodinný život, spôsobený usmrtením blízkej osoby pri dopravnej nehode, je daná pasívna legitimácia poisťovne vykonávajúcej povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel. Ako odpoveď na dovoláciu otázku dovolací súd nižšie len opakuje to podstatné čo uzavrel najvyšší súd vo svojom rozsudku sp. zn. 6 MCdo 1/2016 z 31. júla 2017:

18. „Pre posúdenie otázky pasívnej legitimácie poisťovne je rozhodujúce riešenie otázky, čo treba rozumieť pod pojmom škoda (použitým v ZoPZP). Pre účely tohto zákona treba pojem škoda vykladať extenzívne v tom zmysle, že tento pojem zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým (po blízkej osobe, usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla) z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, spočívajúci v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život. Účelom poistenia za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel je zmierniť dôsledky škôd, ku ktorým došlo v súvislosti s touto prevádzkou. Aj podľa dôvodovej správy k zodpovednostnému zákonu je usmrtenie pri dopravnej nehode najzávažnejším dôsledkom tejto udalosti. Pokiaľ podľa súdnej praxe usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu, ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musí byť aj táto zodpovednosť predmetom poistného krytia.

19. Ak by mal platiť výklad pojmu škoda vychádzajúci z textu ZoPZP (gramatický výklad), resp. výklad vychádzajúci výlučne z ustanovení O. z. o zodpovednosti za škodu, teda ak by náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých nemala byť predmetom poistného krytia, prinášalo by to značné majetkové riziko subjektov zodpovedajúcich za takúto nemajetkovú ujmu, ktoré by v individuálnych prípadoch mohlo viesť aj k ich bankrotu. Zároveň by to však mohlo znamenať aj neistotu pozostalých v tom smere, či im prisúdená náhrada bude aj skutočne poskytnutá, resp. riziko, že v prípadoch insolventie (platobnej neschopnosti) zodpovedného subjektu táto nebude vymožiteľná. Neprijateľnosť týchto dôsledkov vyžaduje extenzívnu interpretáciu pojmu škoda pre účely ZoPZP tak, že doň patrí aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých a teda že aj táto náhrada je predmetom poistného krytia. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov totiž nemožno opomíňať ich účel a zmysel, pričom platí, že súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa od neho smie (a dokonca musí) odchýliť, ak to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť a pod.

20. Rozširujúci výklad pojmu škoda pre účely zodpovednostného zákona je pritom aj ústavne konformným, pretože zmierňuje, resp. odstraňuje disproporciu medzi zákonným úrazovým poistením, t. j. poistením pri pracovných úrazoch, a povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla. Ak totiž dôjde pri dopravnej nehode k úmrtiu zamestnanca, ustanovenie § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (v znení neskorších zmien a doplnení) zakladá pozostalým, ktorými sú manžel alebo manželka a nezaopatrené dieťa, nárok na jednorazové odškodnenie vo výške 730-násobku denného vymeriavacieho základu, najviac však vo výške 46.485,40 EUR (u manžela alebo manželky). Toto odškodnenie, i keď je limitované, nie je nič iné ako náhrada nemajetkovej ujmy, poskytovaná z úrazového poistenia. Niet žiadneho rozumného dôvodu, pre ktorý by

náhrada nemajetkovej ujmy pozostalých pri usmrtení ich blízkeho ako zamestnanca pri dopravnej nehode mala byť predmetom poistného krytia (aj keď podľa iného zákona), zatiaľ čo v prípadoch, ak by nešlo o zamestnanca, by to tak byť nemalo.

21. Pri výklade pojmu škoda pre účely ZoPZP treba vychádzať z chápania tohto pojmu v komunitárnom práve. Zodpovednostný zákon bol totiž výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené t. č. platnou Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Táto smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“. Komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú aj nemajetkovú (tu por. napr. rozsudok SD EÚ zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09 Axel Walz proti Clickair SA).

22. Napokon bez významu tu podľa dovolacieho súdu nemôže byť ani to, že k správne mu chápaniu pojmu škoda aj súvislosti zodpovednosti za ňu v komunitárnom práve nemožno dospieť izolovane od základov, na ktorých bolo komunitárne právo budované, teda na jednej strane od právnych poriadkov tých členských štátov Európskej únie, ktorých demokratické fungovanie nebolo (na rozdiel od situácie v dnešných tzv. postsocialistických štátoch) prerušené, na druhej strane potom aj od tých historických prameňov práva na území dnešnej Slovenskej republiky (niekdajšieho Československa), o ktorých demokratickom pôvode (charaktere) nevznikol dôvod pochybovať.

23. Pri nazeraní na problém aj z tohto uhla pohľadu potom nemožno nevidieť to, že slovenský Občiansky zákonník (zákon prijatý ešte v prostredí unitárnej Československej socialistickej republiky v roku 1964) je napriek jeho početným novelizáciám (vrátane tých po roku 1989) stále predpisom majúcom pôvod v dobe neslobody (tu pre prípad záujmu por. zákon č. 480/1991 Zb.). Podstatnejšie tu však je, že základom úpravy občianskeho práva tzv. prvej republiky (Československej republiky v rokoch 1918 - 1938) sa stal dodnes v Rakúsku platný Všeobecný občiansky zákonník z roku 1811 (cisársky patent č. 946), medzi pojmami škoda a ujma nerozlišujúci (v tejto súv. por. najmä Komentár k Obecnému zákonníku občanskému. František Rouček - Jaromír Sedláček, CODEX Bohemia 1998, V. díl, § 1293, str. 672) a takýto nedostatok rozlišovania sa týkal i niekdajšieho uhorského práva, platného v rovnakom čase na Slovensku (tu por. najmä výklad o ujme utrpenej na osobnom záujme, resp. nemateriálnej škode v publikácii Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, Doc. Dr. Vladimír Fajnor a Dr. Adolf Záturecký, HEURÉKA 1998, str. 363).

24. Okrem uvedeného vyššie však už súčasťou spoločne budovaného právneho poriadku Československej republiky po roku 1918 sa stal o. i. aj zákon č. 81/1935 Sb. z. a n. o jazde motorovými vozidlami, ktorý (v rámci oddielu VIII. nazvaného Zodpovednosť za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel) ustanovil zodpovednosť (prevádzkovateľa a vodiča) za škodu aj vtedy, „ak bol niekto na tele alebo na zdraví poškodený alebo usmrtený“ (§ 45 ods. 1 zákona) i následok neúčinnosti akýchkoľvek dohôd, ktorými by sa na ujmu poškodeného vylúčili alebo obmedzili predpisy o povinnej zodpovednosti (§ 55 zákona). Prvé z takýchto ustanovení evidentne nešlo chápať inak, než ako zahrnutie do pojmu škoda spôsobená prevádzkou motorového vozidla i dnešnej náhrady nemajetkovej ujmy pozostalých po obeti dopravnej nehody (keďže usmrtenie znamená a vždy znamenalo zánik právnej subjektivity primárne poškodeného a takto i možnosti uplatňovania akejkoľvek náhrady ním samotným - čo neplatí a ani nemôže platiť o pozostalých). Druhé sa síce týkalo len vylúčenia prípadných dohôd medzi škodcom a poškodeným na ujmu druhej z takých osôb, popri ňom tu však bola už v roku 1935 (v rámci oddielu IX. zákona, nazvaného Zaistenie nárokov tretích osôb na náhradu škôd spôsobených prevádzkou motorových vozidiel) taktiež uzákonená povinnosť držiteľa registrovaného motorového vozidla poistiť sa proti následkom zodpovednosti u niektorej z komerčných poisťovní (§ 56 ods. 1 zákona). Takéto poistenie sa čo do rozsahu muselo týkať celého rozsahu pojmu škoda podľa takéhoto zákona, teda i dnešnej nemajetkovej ujmy pozostalých.

25. Stotožniť sa nešlo ani s námietkou, že nižšie súdy dospeli k názoru o pasívnej legitimácii žalovanej 2/

nesprávnou priamou aplikáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009. V tomto prípade totiž ako súd prvej inštancie, tak i odvolací súd sa v odôvodneniach svojich rozsudkov venovali problému priamej aplikovateľnosti (resp. presnejšie nedostatku priamej záväznosti) smerníc, žiaden z nich však svoje rozhodnutie vyhovujúce žalobe nezaložil na priamej aplikácii smernice, ale na eurokonformnom výklade vnútroštátnej právnej úpravy povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a závere, že takýto výklad je možný a tiež namieste (správnosť ktorého záveru napokon potvrdil i ústavný súd, nech aj i on za cenu poisťovníami neprijímaného extenzívneho výkladu pojmu škoda). I výhrada viazanosťou pasívnej legitimácie poisťovne na úprave náhrady nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného vnútroštátnym právom bola pritom zjavným výsledkom neochoty rešpektovať tú skutočnosť, že komunitárne právo medzi pojmami „škoda“ a „ujma“, resp. medzi „materiálnymi škodami“ a „nemajetkovými ujмами“ nerozlišuje, resp. aj súvisiacej neochoty nadradiť eurokonformnú interpretáciu zažitej systematike vnútroštátneho práva.“

26. Z vyššie uvedeného je zrejmé, že dovolanie žalovanej 2/ je nedôvodné, keďže rozsudky nižších súdov sú rozhodnutiami spočívajúcimi na správnom právnom posúdení veci. Dovolací súd vedený týmito úvahami preto prípustné, avšak nedôvodné dovolanie podľa § 448 CSP zamietol.

27. V dovolacom konaní boli plne úspešnými žalobcovia, ktorým vzniklo právo na náhradu trov tohto konania (§ 255 ods. 1 a § 438 ods. 1 CSP). Dovolací súd preto rozhodol o priznaní náhrady žalobcom voči žalovanej 2/ s tým, že otázka výšky trov, bude riešená samostatným uznesením vyššieho súdneho úradníka súdu prvej inštancie (§ 262 ods. 1 a 2 CSP).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.